کاڼي دل

په لاس کښې خوند نه کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar
Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼې دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکيټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

د اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي
شاعر : اظهار الله اظهار
ټائټل : محمد فهیم انصاري
ترتیب : محمد ایاز غزل، شکیل احمد نایاب
اهتمام : پروفیسر شوکت الله حسن، محمد داؤد کمال
پروف ریډنګ : نوشاد حکیم، پروفیسر سید ایوب شاه
ړومبے اشاعت : ۱۵، اګست ۲۰۰۰ء
پریس : انصاري پرنټنګ پریس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډمي پېښور
قیمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لکچرار اردو څانګه اسلامیه کالج
پېښور یونیورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

د هاغې دروند پلار په نامه چې وائي
" د محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي "[1]

* * *

د خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هېڅ نه دي پکار بچیه
رب دې ودان کړه زما هر څه ته ئې

* * *

د خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره د قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي د اسلام مجاهد

---

[1] دا زما د والد صیب پروفیسر انعام الله جان قیس صاحب شعر دے چې د هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بېلتون" کښې چاپ دے.
اظهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو

تېروتنې او نیوکې

د هایکو ساخت او هیئت څهٔ دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې ده. څهٔ تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو بېخي ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هایکو رومبۍ مجموعه "راته غوږ ونو کښې ښکرې شړنګوي" کښې چاپ شوے دے. باید چې او لوستلے شي. او بیا په تېره تېره د بناغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوي د هایکو په مجموعه "د بنائستونو د صحرا ورځې" کښې موجوده ده

په دې حقله کښې کتابي هواروې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هایکو په تیکنیک څهٔ تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هایکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زهٔ د هایکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به ئې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زیات هېڅ هم نهٔ وي او زما دغې خبرې سره به بیخي نهٔ متعارض کېږي چې ګني زما دا لیک په هایکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې د هایکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هایکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ د خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ځنډه ده بلکې د نا اهلۍ د پټولو په مخه کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ایښودلو ناداني ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هایکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ځانګړې واخستلې شي. خوله هرڅه نه وړاندې زه
ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د
کومو اعتراضونو مفصّل او مدلّل جوابونه ما په خپل
مضمون "هایکو د پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه
دې لازمي اولولي او د تصفیه شوو اختلافاتو دې په بیا بیا
بې ځایه ګردان نه کوي ځکه نو اوس دې ښائي چې زه په خپلو
انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تیندک شوے یا
په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلے یم. زلمے نقاد ښاغلے
ازاد اشنغرے صیب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږونو کښې ښکرې شړنګوي، نوم هم
ښایسته او د ټاټول ګټ اپ هم ښایسته .... د
اکثرو ملګرو نه چې ما کومې تبصرې پرې ولوستې
یا واورېدې د هغې په باب به زه څه ووایم، خو
دا به ووایم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په
غور ولوستے شي نو په دې کښې ددغو ښاغلیو
معترضینو د قانع کولو د پاره مواد شته.[1]"

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند
کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هایکو شاعر ژوندے
او معلوم وي.[2]"

لهٰذا ګنړو ناقدینو ددې خبرې په ترځ کښې سنجیده او طنزیه

ردّ عمل ښکاره کړو. د مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے
اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو
ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی
وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔[3]"

دویمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړه یو او د ټپې د خالق
نوم چا ته نه وي معلوم نو د چا کار څه دے چې په
ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې
وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هایکو یې را ژوندے
کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته
صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړې دي.[4]"

د حېرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو ښاغلیو
اخر څنګه دا فرض کړه چې ګني اظهار الله اظهار په قائي ژوند
کښې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف
دومره دے چې هایکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نفې نه
کوي او خود نمائي چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو
کښې د تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي ګني نو
دغه معترضین دې پخپل ګرېوان کښې سر دننه کړي او اوږدې
وائي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب پخپله نامه نظم
نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیره لیکي نو

Scanned by CamScanner

هغه به کښې د پښتو د ادب پانګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمایه نه شي تسلیمولې بلکې پښتانه به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څومره پکښې هم د پښتنو د تاریخ، ثقافت، تهذیب، رسمونو او د مذهبي، سماجي او نفسیاتي رویو انګازې ولې نه را پورته کېږي. خدائے دې نه کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څه پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب دې رنګارنګ اصنافو د سپړدو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حیثیت برقرار ساتي. نو بیا په دې کښې د اعتراض څه ګنجائش دے ددې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نه ورکېدلو او د خپل ځان غم په څه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقۍ غوښتونکي بناغلي معترضین دي که اظهار الله اظهار.

راقم الحروف لیکلي وو

"ټپې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے ده
هایکو په آفاقي تناظر کښې د دنیا د هرې ژبې، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولي دي."[۵]

ددې خبرې په ترجمه کښې بناغلے اسیر منګل لیکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"[۶]

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب بناغلي اسیر منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نه دے او نه ما دا دعوې کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نه ده شوې. مقصد مې دا وُو چې هایکو د دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او ټپه د بین المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده. او هغه هم د بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره. اوس که زما دې خبرې سره بناغلے اسیر منګل اتفاق نه لري نو بیا دې ما ته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسیسۍ جرمني، روسۍ، چینۍ، فارسي، اردو او د دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو ټپې او بنائي ولې ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکل شوي دي او لیکل کیږي. چې ځنې مثالونه یې شته. زما په خیال بناغلي اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپل خوښې هغه عبارتونه یې رانقل کړي دي چې د هغوئي ناکلي شوي مقصد ته پرې تقویت رسیږي.

کمرن بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون "ځنې ایناړ کو هایکو کښې" په راقم الحروف د خپل خاص "تنقید" چیړ ګلې کړې دي. لیکي:

"ځنې ایناړ کو میتو نژي هوم کښې زیږیدلي ځنې هایکو د فحاشۍ اعلی ترینې نمونې دي بلکې دا په دې وثوق سره ویلے شو چې ځنې ایناړ کو میتو نژي هوم کښې زیږیدلي ځنو هایکو ته بیلو پرنټ ویل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په مشاهده کښې راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا څه فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نو وارد صنف دے چې ځنې لیکونکیو د فحش ګوئۍ دپاره خاص کړے دے."

زه دا ویل نه غواړم چې بناغلي مشتاق مجروح دې پخپله اعلی و ارفع ادبي تعبیر باندې لږ غور اوکړي. بس کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعې چې د غندنې وړ اقدام دے ځکه

رنګ د ادب د ښکلي نظريې ته زيان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خيال چې بناغلي مشتاق مجروح څه ته د فحش ګوئۍ نسبت کړے دے او بيا يې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د يو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمنځه فرق نه کول را ته هم يو لوے خيانت ښکاري.

درحقيقت فحش ګوئي يا فحش کاري د معاشرې د اخلاقياتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او ښک لارې خطا کوي او په سرې سترګې توروي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې توره وېشتل زيات مناسب دي البته که دغې عناصرو په مرسته په يوه يې ضرره پېرايه کښې د ژوند ور ټچلوې اوښودلې شي. يا د معاشرې بربنډو او لغړ ارخونو پکښې په داسې هنر اوغندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصوير راښکاره کيږي نو دا به فحش لټريچر نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د يو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فيصله کوي. اوس که يو نفس پرست "بهشتي زيور" ته

Scanned by CamScanner

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور دَ چا وي لهٰذا
دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع
او بل موضوع ته اپروچ - اوس که یو ښهٔ خیال ته غلط
اپروچ اوشي نو ښهٔ خیال به په دې سبب نهٔ غندلے کېږي
چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې دَ غلطو اندازو
سر غوڅول به عین انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې دَ راقم الحروف په کومو
هایکو باندې دَ فحش ګوېي تهمت لګولے دے دَ نمونې په
ډول ترې یو دوه هایکو وړاندې کېږي.

وادهٔ کښې پام کوه ناوخته نهٔ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبهٔ نهٔ راځي
نو دَ کوهي تړولې چینې اوچې شي

زهٔ نهٔ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې
کج بحثۍ ته را اوپارولو چې نقل کړے شوې هایکو کښې
فحاشي ده. چې نه ئې لفظیاتو کښې دَ هوسناکۍ څهٔ ترغیب
شته او نهٔ ئې معنٰی دَ شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده
پکښې دَ خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم دَ وینا دا مفهوم دے چې بچے
دې بالغ شي نو وادهٔ ورله اوکړه - ځکه چې زما په خیال
ورستو ترې ګڼې پېچیدګۍ هم پیدا کېدے شي.

بله هایکو :-

کرښې له سر راوړهٔ نادانۍ ګسنې
ګړک چې دَ کوې چرګې نهٔ ماتېږي
ورله په پوزه کښې بېړله ورکوي

چې پکښې دَ جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز
کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے
دے چې په بچو پورې نهٔ دي ستول پکار کښې نو مازغهٔ ئې
خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي
ښکاري اوس دې دوستونکي چنبله اووائي چې فحاشي زما په
هایکو کښې ده که دَ ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بحر تقدیر که زما په هایکو کښې دَ جمالیاتي حسیاتو دَ
ادراک او اظهار سره سره دَ فحاشۍ عناصر په لاشعوري
توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته ئې دې توبه
وي. بلکې زهٔ دَ دا رنګ هایکو دَ Disone کولو اعلان کوم.

البته دَ ښاغلي مشتاق مجروح صیب دا دعوٰی بېخي بې
ځایه ده. چې کښې په پښتو کښې دَ فلمي شاعرانو نه علاوه
بل چا فحاشي نهٔ ده خوره کړې مګر هایکو کښې داسې
کېږي.

زهٔ پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلسفي
شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا دَ هغوي
په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر
کومه پورې ئې ښاغلے ډیفینډ Defend کولے شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوېمه خبره دا ده چې ښاغلی مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا خو کښې هغوي فقط نفس کُشي او برګزیده ټپې اورېدلي او لوستلي دي او یا کښې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نه ښکاري. د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت کښې دا خو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو کښې شمېرلے کېږي.

یا قربان:

په ما دې خېټه نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
، چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېړیان پرې ناست دي اثرې به شي مئینه
، اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوینه
، سورے سورے په ګولو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق سره به ددې ټپو په صفایئ کښې څنې تاویلات او توجیهات وي ګنې نو دا به منې چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسې

شاعرانو فحش ګویي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او کلاسیکې دواړه قسمه شاعرانو ته دَدغه اعزاز پټکے په سر دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې.

اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا اړخونه دي خو ممبع ئې یوه ده یعنې جنس. او س که د جنس صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پیدا کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي. دغه وجه ده چې د جذباتو په غور ځنګ کښې ځنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه رابنکل ګرانه شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الاتش نه بچ ساتل پکار وې ګنې نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د اُنې اینړ کو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي؛

" زموږ د پښتو نوؤ لیکونکیو د هایکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بیانوې چې په پښتو کښې زموږ متقد مینو دومره څهٔ وېلي دي چې اوسنو لیکونکیو ته ئې څهٔ پرېښې نهٔ دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ما ته ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

Scanned by CamScanner

سره یې ولې د ادبي اصنافو قات راغلی دی چې
اوس د جاپاني صنف نه کار اخستلی کېږي. چاربېته
مره شوې ده، رباعي نشته، قصیدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نه شي کولی نو د پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې د هایکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي[9]"

زه خپله هم دا غواړم چې ټپه دې او لیکلې شي خو په دې کښې څوک څه کولی شي چې اوس نوې کُول د ټپې په مقابله کښې د هایکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهٰذا پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او د عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولی شي او بیا دا چې لوی تحریکونه په مخالفتونو نه مري بلکې نوره وده او زور موي. بحرکیف د نباغلي مضمون نګار د حوالې ددې لیک نه قدم په قدم د هایکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه پټ عناد راڅرګندېږي چې د "اُن ایسرکو لیکلو باعث او محرک ګرځېدلی دی. بیا هم نباغلي مجروح چې د محترم ډاکټر اسرار په حواله کومې خبرې کړې دي زه پرې اعتماد کوم اوس هغوي پوهه شه او نباغلی ډاکټر اسرار. البته دا خبره چې نو وارد صنف هایکو ته د نوو لیکوالو څکه څخه

شوې ده. چې متقدمینو ورته د وېلو دپاره هېڅ نه دي پرېښي اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو نه سترګې پټول دي. چې ګنې د هر دور د ادب خپلې تقاضې اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرریلزم، ترقي پسندي ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال د تلازې وغیره کوم فکري او ټیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړی دی متقدمینو د هغې خوب هم نه وُ لیدلی او د هغوي د خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نه بربېښېدل زه دا منم چې زمونږ کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته مستقل او پاخه بنیادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کول ته لارې اسانې کړې دي خو دا دعوی چې ګنې د شعر او ادب د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال ته اورسوو چې بل چاته ئې پکښې هېڅ نه دي پرېښي زیاتې او سینه زورې ده.

ډاکټر صیب زمانه زیات په دې خبره پوه دی چې نن او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا د کومو پېښو سره مخ ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمینو زمانه کښې چرته وې او چونکې ادب ماضي سره سره د

عصري او زماني ښېښو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري ښېښې به د تخلیقي زړه چاودون د مرحلو نه خاطرات ږدي او محض د متقدمینو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ګني نو په معاشره کښې به د ادب افادیت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صیب په خبره څوک ایمان راوړي نو پښتو ادب به یو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او یو نه ختمېدونکے جمود به ئې په اعصابو لکه د خپسې ناست وي. دا حقیقت هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوے زیان وررسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار دوي نیم پخته اعتراض یو بل اړخ دا هم دے چې نوي لیکوالي هایکو ځکه لیکي چې ګنې د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې دي. دا خبره هم بې تحقیقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې نن سبا کوم نمائنده هایکو لیکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼې شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنیا کښې منلي شوي او مستند دي مثلاً ریاض تسنیم، محمد ایاز غزل، شکیل احمد نایاب، عامر ګمایانے، جنرال عبدالصمد مومند، نجیب الله عامر، زبیر حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "سترګو کښې خوب د کودر پاتې نشو" ئې د چاچا کریم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورمبني انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هایکو لیکونکي ټول سایکو دي. نو دا د هایکو تخلیق کونکیو د ذهني او نفسي کیفیتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ پوره کړې ده چې د هایکو څند ونکي ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې بناغلي ډاکټر صیب د ایم. بي. بي. ایس ډګرۍ ترلاسه کړې ده او سیکاټري د ایم. بي. بي. ایس په نصاب کښې یو څانګه ده خو دا هم حقیقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صیب چرته هم پروفیشنل سایکاټریسټ نه پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ریټائرمنټ اخستلو نه پس د یو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پریکټس هم نه دے کړے او نه د هایکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راغلې نو بیا اخر ځنګه د هغوي دوي خیالي تشخیص سره اتفاق وکړے شي چې هایکو لیکونکي ټول سایکو دي اوس که بناغلے د ادب په دې تخلیقي صنف کښې ځان له د ځاے پیدا کولو خواهش لرونکیو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بیا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې یو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هایکو سره د سایکو د قافیې د سمون په وجه مزاح پیدا کول غواړي نو ډېر په ادب ورته زه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

پیدا کولو دغه وسیله او "آف فیشن" ګڼل کېږي او بالفرض
که د مزاح پیدا کولو دغه ابتذال خپل کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم اووائي چې د غزل لیکونکي خجل وي د ټکل لیکونکي
رول ماډل وي او د ټپې خالق ګېږي وي علی هذالقیاس ولې دا
به د مزاح پیدا کولو ډېره پرېوتې حربه او وسیله وي
او هغه مزاح چې مبني په نیغه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع
منصب سره هېڅ سمون نه لري.

ترڅو پورې چې د الې اینډ کو هایکو د مضمون نګار
ښاغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتجاج تعلق
دے چې کښې چاربېته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه
شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هایکو لیکي.
ډېر بې ځایه په دې دے چې یو هایکو لیکونکي هم دا نه
دي وېلي چې څوک دې په ګوته شوي دې اصنافو کښې
طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک اووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغېره نه کوي. بلکې ددې په ځاے دې کشتي
میرغټ کبانې او ګولي ډنډه وغېره کول شروع کړي چې
چرته روایت ئې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ماکنزتم" غوندې د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکونکے ښاغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هېڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نه دے په
ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تېښته ده. زما په خیال دغه رنګ ښاغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
یوې تراشلې شوې مجسمه کښې ئې د هایکو خلاف خپل
ذاتي جذبات وړاندې کړي دي خو سړے څه اووائي زمونږ
قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سونړ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفېسر ښاغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې
د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نزدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هایکو کښې صرف درې مصرعې وي. رومبۍ
مصرعه کښې پنځه، دوېمه کښې اووه او درېمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. رومبۍ او درېمه
مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دوېمه یا منځنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوي تله اوږده وي يعنې هايکو د هيئت او موضوع دواړو په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي .

د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقارب د دې ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع = ۵
فعلن فعلن فعلن فع : ۷ } ۱۷
فعلن فعلن فع : ۵

خو د دې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ځ[10]

د پروفيسر صيب فرمودات په سر سترګو خو ډېر نيمګړتياګانې په کښې محسوسېږي او يو ځاے نيم کښې په کښې د تحقيقي سپرټ خلاف د سهولت احساس هم پټ پروت کوي د دې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ليک يو فني تيندک سره هم مخ شوے دے .

معلومېږي دا چې پروفيسر صيب د هايکو هيئتي ادلون بدلون ساختياتي تبديلۍ او ټيکنيکي ارتقا په نظر کښې نه دے ساتلي کنې نو هايکو به ئې د اوولسو څپو[14] او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نه را وستله يا دا هم ممکنه ده چې د دې سلسله کښې پروفيسر صيب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايکو د صنف نه د يو خاص مکتبۀ فکر تړلے شوي قيود او حدود نه پورته کول غواړي . ګنې نو د جاپان د ډېرې هايکو ليکونکي باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې اهم دے . دغه ترتيب حرفِ آخر نۀ دے ګڼلے او بيا په عالمي ادب کښې د يوې مصرعې ، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو ليکلو تجربې هم شوي دي . کېدے شي پروفيسر صيب ته هغه د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا ئې هم وضاحت لازمي ښکاري .

بهر حال پروفيسر صيب چې د هايکو دپاره د بحرِ متقارب د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې ئې د همايون هما د صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده - دواړو کښې هيڅ تړون او نسبت نشته ، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه اوزانو د غې قسمونو سره هم اهنګي نۀ لري او مطلق د بحر متقارب په بنسودلې شوي بحر نۀ مقطع کېږي ځکه چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې په دغه تجويز شوي بحر باندې ښخې تقطيع نۀ کېږي. هايکو ده .

همدرد ئې نوم دے
په مينه نۀ پوهېږي
ساده ماشوم دے

Scanned by CamScanner

بلله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو اداینږي البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه سبب خفیف دے نو په ځینې موقعو یکښې یو حرکت او غورځیږي خو همیشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د پروفیسر صیب په ګوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع[۲۰] کړي نو شمېر به ئې اوولس نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونو په غار کښې دیکه کول نهٔ دي پکار. اوس که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع هیئت کښې که مردف او مقفّى هایکو لیکي که ازادې او معرّا هایکو پابندۍ پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبۍ یا وصف غیر فطري اصنافو او هیئتونو له په زړهٔ کښې چرته هم ځائے نهٔ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او هیئت به پاتې کیږي چې یکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت او ساتلے شي له څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پریشان داوُدزے لیکي:

"د بناغلي اظهار دا هایکو مي ځکه د درې مصرعه ایزو نظمونو په نامه یادې کړې چې دلته هم په هره یوه هایکو کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے"[۲۱]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پریشان یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقوله رائے نه ددې غلط فهمۍ خوریږي وانه ښکاري ده چې ګنې په هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانیږي) بلکې هایکو د ټیکرو مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د پام ګرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه نه دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګنې د هایکو د بنیادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګنې ارتقائي مرحلې تر سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانهٔ انځورونه هم رانښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه ئې د داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې دي او داسې هله کیږي چې په هایکو کښې دي، پوره مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کیدے.

پاتې شوه د بناغلي پریشان صیب دا خبره چې هایکو ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې هر دري مصره ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې دَ هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه تیکنیکي غوښتنې او داخلي اړخونه دي چې عام دري مصره ایز نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

دَ میرمنې سلمیٰ شاهین خیال دے چې هغوي تپه واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسیده خو دَ هایکو دَ اوریدو نه پس ورته داسې محسوسیږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم دَ تندې او تشنګۍ احساس ورته کیږي.[۱۳]

چونکې میرمنې سلمیٰ شاهین دَ روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپو راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کیږي. کیدے شي که هغوي دَ هایکو دوستو له هم دِ خپل قیمتي وخت ورکړے نو دَ تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نهٔ کیږي او دَ هایکو په سلسله کښې به دَ خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي - ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې دَ هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره دَ ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پریږدي چې دَ دوستونکي ذهن په خپله دغو سلسلو کړیو خپلو کښې رایو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلیدي توري یا نکتې پکښې پریږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالي ثابتې شي - او دَ مضمون دَ نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کیدے شي چې ځنې اصنافو ته دَ ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چا ته داسې محسوسیږي نو څهٔ دَ فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته دَ زیاتو ورماتیدو نه دا ثابتیږي کنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي - هغه که ټپه وي که هایکو.

بناغلي رحمت شاه سائل صیب دَ بناغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې دَ پښتو ژبې اولنۍ دَ هایکو مجموعه ده) دَ هایکو دَ صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي - دَ هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړیدي.

دَ حیرانتیا خبره دا ده چې بناغلي سائل اخر دا ځکه منلي دي چې ګنې تخلیقي روح دَ یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که دَ یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره دَ رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي - مل

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسائلو سبب خپل ذاتي تاثر څو کیدې شي خو منلې شوې حقیقت دا دې چې هر روح د خدای په قدرت د جوسي خوبښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پریښودلې شي کنې نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه اوغورځوي. مقصد دا هم نه دې چې فني حکمت عملي نه دې کار ته اخستې کیږي. بحرحال که یو تخلیقي غورځنګ د هایکو پیرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل چاربیتي یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم ته له څه ضرورت نه په لوې اپریشن پیدا کولو له ترجیح ورکړې شي.

تخلیقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دې. هغه که هره پیرایه او هرچرته وي خپل قدر او قیمت نه ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دې. مشرانو ویلي دي چې لعل په ایروکښې نه پټیږي ځکه زه دا دعوی کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ایرې به د هایکو لعل کله هم پټ نکړې شي خو شرط پکښې دا دې چې د هایکو په ورستو د یو لوئې تخلیقي روح انګازې راپورته کیږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هایکو شاعرانه خیالات نه ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نه وه نو د مسائلو سبب

د تنقید نه پس به چا هم هایکو نه وه لیکلې خو ثابته شوه چې د خیال لوړوالې، د جذبې افاقیت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخلیق د زړه چاوُدون څرکیې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلې خو د خپلو واړه رنګونه په سبب سپرلې وي او س که څوک وائي چې د ګلاب د ګل ورېږي دې په هر ګل کښې پیدا شي کنې نو ټول ګلونه به د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څومره بې ځایه به وي.

محترم ښاغلې اباسین یوسفزې چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځائې نه دې ورکړې خو بیا هم د ټپې د مدافعینو په صف کښې او دربدل غواړي (اګرچې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دې چې د چا د هیڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلې د ورځپاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هایکو خلاف په داسې استهزائي پیرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

"ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُرمغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزّل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں۔ ٹپہ پختون
جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے۔ ٹپے اور ہائیکو
میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے
ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر
مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں۔۔۔۔۔۔۔ اور
فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے
اس بنا پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق
دینا عقلمندی نہیں۔"[۱۳]

زما په خیال ښاغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور
پکار و چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي
قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه
عاري شي هغه که ټپه، چاربیته، قصیده او هایکو وغیره
هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نه شي ساتلې اوس
که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا
کولې شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا
ولې په هایکو کښې ساه اوچي - ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي
جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نه وي لګولې شوې - بهر
کیف زه ښاغلي اباسین ته داسې ګڼې شمېره ټپې په ګوته کولې
شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې
څوک به ورته هم د ټپې وېلو نه انکار اونکړي . اوس که
محض د ټپې پېرایه د تفوق معیار ګڼلې کېدے نو داسې به

ولې کېدل - مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په
هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري - اوس که څوک
نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څه اووائي -
ښاغلي اباسین په ټپه کښې د تغزّل د موجودګۍ دعوی
هم کوي چې مناسب نه ده. په اصل کښې تغزّل د غزل سره تړلې
وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې
تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي - هم دغه رنګ په غزل
کښې تغزل وي اوس که ښاغلي اباسین دا نه وېل غوښتل چې
په ټپه کښې تبب یا ټپبّب وي نو ښه به په سهولت ئې دا و ئېلې
شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي - ممکنه
ده چې د ښاغلي اباسین په دې حقله خپل څه ځانته منطق
وي . هسې څوک که څوک تغزل ثابتول غواړي - نو په کاڼي
هوا، چینه، اواز، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې
هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب
نه شي . بهرحال د ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق
نه شي کېدے چې د هایکو دې ارو مرو درې مصرعې وي - بایډ
چې هغوئي د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه - بله
د تعجب خبره ښاغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں
میں ہوتا ہے " کېدے شي چې د بحرونو نه د ښاغلي مراد د
ټپې سېلابونه یا چپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره
خو ددې جملې څه بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړي را پیدا کېږي چې کښې یوه ټپه په کښو. څرونو کښې
لیکلې کېږي نو پکار دي چې ښاغلی په دا قسمه جملو نظر ثاني
ضرور کوي. ښاغلی دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې
مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د
یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم
ښاغلی اباسین په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نیمه
مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به را سره دا هم مني
چې ټپې کښې د یا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر
لنډې مختصر او د وړې مختصر مصرعې په معکوس ترتیب سره. ولې
دا دعوې به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو
د ټپې دعوې.

ښاغلي اباسین د فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخلیقي ګڼلې ده. او د هغې بې ځایه اطلاق ئې په شعري اصنافو
کړے دے. اوس خدائے دې ښکړي که چرې دا خبره او منلې
شي نو پښتانهٔ به د خپلو ګڼو شعري او نثري اصنافو نه
لاسونه اووینځي. ښاغلی دا هم وائي چې ټپې له په هائیکو
طلاق ورکول عقلمندي نهٔ ده خو سوال دا را پیدا کېږي
چې اخر هائیکو ته د ټپې مېړهٔ یا خاوند وئیل کومه
هوښیاري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي
ته نهٔ وي حاصل. بله اهمه خبره په دې سلسله کښې دا
ده چې اباسین صیب د تنقید په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هائیکو غریبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي
سیمه کښې ښځو ته د طلاق حق نهٔ وي حاصل. او بیا ټپه
خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې
ښاغلي اباسین څهٔ خفیه قانون سازي کړي وي. ایا دا داسې
خبره نه دا نهٔ ثابتېږي چې د ټپې په مینه کښې ځنې ښاغلي
هم د ټپې پښې داکاږي چې د سرې پرې زړهٔ خوږ شي.

ګران ښاغلي اباسین خپل کالم کښې وړاندې لیکي!

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے
لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل
سواریوں کا متحمل ہوسکتا ہے.......... ٹپے کی مثال موٹر
سائیکل کی ہے جس پر بیک وقت تین سے زیادہ افراد بھی
سفر کرسکتے ہیں....... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت
زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے........ ہائیکو
ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا
جاسکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا
نعم البدل ہوسکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا
وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[14]

زهٔ منم چې تشبیهه چرته هم ثانمنهٔ وي خو اباسین صیب
چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غیر ادبي او عامیانه
تشبیهه راوړې ده. سنجیده ذهنونه به یې ضرور بد
وائي. خاصکر په تشبیهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

پرانستلي شوي ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړي شوي ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل د دريو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل د دريو نه زیات کسان سورږوي او که چرې داسې هم اوشي نو ایا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اداره ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټپه چالانې کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هایکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وينه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې يو ځل کوم صنف خپل کړي نو بيا ئې نهٔ پردي کوي. او س که بالفرض ټپه هايکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ به ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هایکو وجود د ټپې دپاره پيراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې هایکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه يو اړخ ته ټپې سره هيڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې د ماډرن سنسبلټۍ او جدید حسیاتو په حواله هایکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسين دا ضد هم بېخي بې ځايه دے چې ګني د ټپې په موجودګۍ کښې هايکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله د ښاغلي زبير حسرت دا تجزيه د لوستلو جوګه ده. ليکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو ليکونکيو "ډرګه"
"څريکه" "ترائيلي" او هايکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

ده. او خپلې کلهمې توانائي پرې صرف کوي لګیا دي.
دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترائیلې" داسې ؤ
چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه
يې مخ په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلے شو
او لا يې په سر کښې پوښۍ نهٔ ده وهلې چې
خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو
یواځې "هائیکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف
دے چې په پښتنه خاوره کښې يې خپلې جرړې
مضبوطې کړې......... دا جاپانے صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې
ددې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوټي قلمونه ونګول او نن دغه بوټے ودهٔ کوي
او د ډیوې تنه ورې ونې شکل اخلې. د پښتنو
سترګو ته يې داسې رنګارنګ ګلونه سپړدي دي
چې ښائست او سینګار ته يې سترګې بربښې."[15]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا
هم کوي. لیکي:

"میں ادب کے ادنیٰ مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا
ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته یو وارې بیا تیندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جواز نهٔ راپیدا کېږي
ادب څهٔ شریعت کوړتې خو نهٔ دے او که چرې د ښاغلي دا
ارمان وي چې ګڼې هغه دې د ادب دربے مفتي او منلے شي نو
بیا پکار نهٔ وه چې ځان ته يې د ادنیٰ مفتي نسبت کړے وے
ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه رایوځاے کېږي
او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کېږي. دا حقیقت دے چې د
اعلیٰ د تلازمې او د علم د وصف نه سیوا مفتي مفتي کېدے
نهٔ شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے
ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادنیٰ
مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي. بیا هم ښاغلي
ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادنیٰ مفتي د نسبت سره فتوی
د منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خیال ګران
ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وېل غواړي چې ما هر څه
فرمائیلي دي یا زهٔ چې هر څه فرمایم. هیڅوک يې هم او نهٔ
مني. یا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسین د ادنیٰ او مفتي
ادبي مشوره ورکوونکي ته د ادنیٰ مفتي تاثر ورکوي.
والله اعلم بالصواب.

بیا هم زهٔ نهٔ پوهېږم چې ښاغلے اباسین هائیکو ته
بدعت په کوم خیال ونېلې دي ځکه چې د تخلیق عمل یو
مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هائیکو د تخلیقي زړهٔ
چاودون را زېږېدلے یو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکے دے دا ناروا خبرې کوي څو داسې ښکارې چې په ګران ښاغلي د بدعت معنیٰ په سم ډول نهٔ ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهنې انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو ټیکونکو د ځلیږیشتم اپریل دوه زرم د روداد ترعنه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه ټپه په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري ایا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ راپیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نهٔ کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نهٔ شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نهٔ راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نهٔ کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړه راښکونکي موسیقۍ د نشیب و فراز سره یې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خو ښایږي او مقبولیت یې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تړه دونکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق او نکړو او څرګنده یې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نهٔ دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نهٔ کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې ښځي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وومنلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نهٔ دے ګکول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

Scanned by CamScanner

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذيبي او ثقافتي جړې غوخول دي. يو باشعوره فرد به هم داسې نه وي چې داسې به اوغواړي خوزه دا هم نه غواړم چې هايکو دې د پښتنو په مېلمه دوسته سيمه کې له څه جرمه تهمتې او بې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خيال ؤ چې د هايکو او ټپې موازنه او مقابله غير فطري ده - بيا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقيد جولۍ د بېش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هايکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون "د پښتو ادب کمپيوټر هايکو" کښې تفصيلي خبرې کړې دي نو بې ځايه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووايم.

دا حقيقت دے چې د ټپې ګڼ توصيفي اړخونه شته خو ځنې خويونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا ښځې توان نه لري او په ذهنونو يوه سترې کوونکې خاموشي خوروي. د مثال په طور هره ټپه د "يا قربان" يا "لکه زار" نه شروع کېږي چې د نوستونکي يا اورېدونکي په وينه کښې د يکسانيت زهر خوروي. او ددغې ټانګورو د ملاتړه بغير يو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان "يا قربان" د ټپې لازمي جز ونه مني. بحرتقدير ددغې نزاعي اړخ نه يو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هېڅ حال کښې د خپلو تاکلي شوو اوازونو دائره يا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي راوتلے.

چې زما په خيال د مرکبيت يو دنګ دے.

ښاغلے پروفيسر داورخان داؤد ليکي؛

"د ټپې خپل يو مخصوص او محسوس هئيت Form

بحر يا اهنګ (Rhythm) دے چې په يوه نيمه

مصرعه کښې يو ډېر اوږد او طويل مفهوم بيانوي".

نه پوهېږم چې ښاغلے داؤد صيب د يوې نيمې مصرعې په ذکر کښې "يا قربان" په څه مصلحت نظر انداز کوي. بحر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقيقت دے که يوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او يو رنګ جامه اغوستل ئې وظيفه کړې وي نو د ظاهري لباس يکسانيت به ئې د ښائست د ګڼو اړخونه نه د ذوق او دلچسپۍ سترګې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپرلي به ئې ښکلا ګانو ته ټکول په لاس اوورېدل غوره کړي. نو بايد چې د هايکو منکرين او مخالفين د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قيمتي وختونه بې ځايه د ټپې په وکالت او د هايکو په مخالفت کښې نه

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا
کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې
اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او
ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار
ډېر ریاضت، لوے سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کیدے
شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع
دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي. دا هم ممکنه ده
چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او
معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې
دا خاص رنګ په ذوق او ذهن ښخې د ستومانۍ لړې نۀ
راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ایج کښې به دا قسم
خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي
د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته ښۀ وي. ما ته
پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو
هوښیاران دا هم وائي چې اوبۀ په ځائے اودرېږي نو
ډنډ شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه،
بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلو ژوندي
اوسي. ځکه زۀ غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه
کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي. ددې
وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا مخې وي نه چې د
ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نۀ وي. نو لازماً به خپلې ښې مضبوطې کړي.
کني نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت
فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه
نۀ صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي
شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. ښاغلے سعید ګوهر ددې
فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او
په دریمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپږ
نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري
هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره
هم قافیه وي. د دوېم شعر دواړه مصرعې ئې
خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله
برخه ده. ددې وزن د ټپې د ورمبۍ مصرعې
مطابق وي. دې نه پس دوېمه برخه کښې څلور
مصرعې سره د ټپې د آخري مصرعې وي. دا
دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه
وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخري
مصرعې دے."[۱۸]

مثلاً:

انده‌ښتي مه کوه جانانه
داخو دي باسي له جهانه
دا به دي کور جوړ کړي په زړهٔ کښې
ستا دَ ګوګل په ښاريه کښې
ځان ترې ساته بچي اوږدهٔ لري لاسونه
کړي به خازه ستا دَ رُخسار تازه ګلونه
ځکه خو وايم چې ډېر مهٔ کوه غمونه
انده‌ښنو خوار کړل تر شوودو سپين بشرونه

لوستونکي دې پخپله فيصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې دَ محبوبې دَ قلا صورت اختيار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه وئيل پکار هم دي. زما په خيال دې عمل دَ يو نوزايدهٔ صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوي صورت کښې په ټپه کښې دَ داخلي تجربې او هيئتي تنوع هيڅ نمونې په لاس نهٔ راځي او دَ ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکيږي. (لهٰذا تجربه محض دَ تجربې دپاره نهٔ ده پکار بلکې دَ يو صنف دَ پرمختګ خيال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال دَ ښاغلي سهيل خټک دَ مجموعې ټپه ايز هم دے دَ مستقل عنواناتو تر لاندې آزاد نظمونه ليکلے شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې دَ ټپې وړمبو مصرعو سره په قافيو کښې تړلي دي او بيا لې دَ يوې ټپې په تړون

نظم سرته رسولے دے چې دَ نظم نقطه عروج يا کلائمکس ورته وئيلے شي. خو متاسفانه زهٔ به دا اووايم چې د ښاغلي سهيل خټک ټپيز هم دَ ټپې په ستورکچر کښې هيڅ ارتعاش نهٔ دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې دَ تجربې په خيال تر خپله حده کوشش نه کړي دي. خو داکوششونه هم کم او زيات دَ ښاغلي سهيل خټک دَ ټپيز سره مماثل دي.

اوس که زهٔ دا اووايم چې دا ټولې هلې ځلې دَ ټپې هيئتي تجربې نهٔ دي بلکې په ازاد نظم کښې دَ ټپې دَ پيوندکارۍ او قلم لګولو هڅې دي نو زيات موزون به ښکاره وي. چې په داسې وارهٔ صورتونو کښې دَ ټپې په قديم فارم باندې هيڅ ارتقائي اثر نهٔ دے غورځيدلے بلکې دَ نورو کټو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش دَ هغې جامعيت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهٰذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې دَ ټپې دَ مزاج تکمله خو وي ولې دَ ټپې دَ فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نهٔ ماتوي يعنې ساختاني ارتقا دې دَ ټپې دَ فضائي سرحدونو نه بهر نهٔ اوځي چې دَ انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې دَ خپلو کړو وړو مطابق ځان ته دَ نوي ادبي تحريکونو رنګا

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل
وجود نهٔ لنډو تنګ کوي. هيله لرم چې لوستونکي به زما
په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د يو خاص قسم ګرېز او
تښتېدو کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو
نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې تېره شوه دا هائيکو بنهٔ
نهٔ ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هائيکو د تخليق
جواز نشته يا هائيکو زموږ د خاورې سره هېڅ خپلوي
نهٔ لري. آيا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څهٔ فائده
ور رسولې شي. او د هائيکو په راتلو پښتو ادب ته آخر
کوم زيان او تاوان وررسېدلے دے.

زهٔ دا خبره منم چې هائيکو د پښتنو د خاورې نه
رازېږېدلے شعري صنف نهٔ دے خو ولې که يو بهرنے
صنف د پښتنو د تهذيب او کلچر د ارتقا او احيا ذمه په
خپل سر واخلي او ښهٔ په ايماندارۍ سره ئې خدمت کوي
نو د پښتنو عدالت به ورله د دغې خدمتګذارۍ دا سزا
ورکوي چې د سر غوڅولو فيصله ئې صادره کړي. کله هم نه
ځکه چې پښتانهٔ د خپلو وفادارو په مرګ مړهٔ او ژوند
ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدينو د هائيکو سره
معاندانه رويه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکيف دا حقيقت دے چې هائيکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پيدا
کړے دے چې تصور ئې هم نهٔ شي کېدے دغه وجه ده چې
ټپه چې زرګونه کاله تاريخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قديم
زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هائيکو سره
اوږه په اوږه اودرولو او د دواړو تقابل ئې شروع کړو.
زما په خيال د ټپې او هائيکو موازنه پخپله د هائيکو د
مقبوليت او بريالي کېدو سندنامه ده. ځکه چې هائيکو
پښتو ادب ته تقريباً شل[۲۰] کاله مخکې راغلې ده. چې يو ادبي
صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نهٔ
شي رسېدلے ولې په هائيکو د پښتنو په سيمه نهٔ صرف
ځواني او ځوبن راغلے بلکې د يوې اندازې مطابق شپږ زره
کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدينو مقابله هم شروع
کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استېبلشډ صنف او د
شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف
ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت
دے چې هائيکو نهٔ صرف د پښتنو د نفسياتو خبرياله ده
بلکې د پښتانهٔ ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې
باوجود که ځنې خلق د هائيکو مخالفتونه کوي نو زيات
نه زيات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هائيکو کښې لږ
ډېر تخليقي زور پروت دے ځکه چې کمزوري څيزونه د عدم
اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے زما يقين

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے دَ هایکو دَ منکرینو بې ځایه ضد و نه په هایکو دَ اسمان رفعتونه ته یوړه نه یوه ورځ خامخا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې دپاره ټڼبې، ژور اثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

او س که زما دَ خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې کني زهٔ هایکوله په ټپه فوقیت ورکوم نو دا به بد به کوي. زما خو دَ زړهٔ له تله دا اواز راپورته کېږي چې دَ پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې رابیداریږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زهٔ محسوسوم چې دَ ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته دَ ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو دَ یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې دَ داړه مباحثو باوجود دواړه اصناف دَ پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو دَ یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده. بله دا خبره چې اعلیٰ ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو دَ جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه دَ خوبنې او ناخوبنې باعث ګرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق دَ پښتو ژبې او ادب بیخي خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو دَ پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ اوس هایکو دومره ورکه سپکه اوبې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

مأخــــذات

(۱) أزاد اشنغرے ، دَ اظهار دَ هايکو تجزيه ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ، ۹ مئ ، ۱۹۹۸ ء.

(۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور ، يکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۳) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن .

(۴) مشتاق مجروح يوسفزے ، ائی اينه کو هايکو ، غير مطبوعه.

(۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز بابو جهند روډ پېښور ، يکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۶) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن .

(۷) مشتاق مجروح يوسفزے ، ائی اينه کو هايکو ، غير مطبوعه

(۸) ايضاً ايضاً 〃

(۹) ايضاً ايضاً 〃

(۱۰) پروفېسر داور خان داوُد ، پښه او جديديت ، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء .

(۱۱) پرېشان داوُدزے ، ورځ پاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، وخت يوولس نيمې بجې ، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

(۱۳) اباسين يوسفزے ، ہائے کیوں ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن

(۱۴) ايضاً 〃 ايضاً 〃

(۱۵) زبير حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فرورې ، کال ۱۹۹۸ء -

(۱۶) اباسين يوسفزے ، " ہائے کیوں " ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ايډيشن -

(۱۷) پروفېسر داور خان داوُد ، پښه او جديديت ، ص : ۹۲ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعيد ګوهر ، " دَ پښتو شاعرۍ او وړه اصناف " اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخيص دے چې د ګران پروفېسر داور خان دَ قلم کاوش دے . لهذا دَ هغوي په شکريه او ډېره منته -

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

ډېر ګنهګار یمه خو ما اوبخښه
ربه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د کلهم انسانیت رسوله
تا چې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله د نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

نن مې له هر څه نه یقین پورته شو
میاندې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به د چا جولۍ ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس در کښې غنچې د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مړي ته لاس اچوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړي
ځان کړي ماجانه بیا مې نهٔ پېژني
خوړ به د ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې د داسې ښېښتو پرده شي
چې د اشکې ګلونه اوشوکوي
تر ښه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ون تېروُم
یو خوا پېتې کېنې او بهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
ونېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما د وینې ډرپ ختي دے

وائي جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله څهٔ د پردو نهٔ کوم
چې خپله مور رابانډې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که د خېرات نه د خانانو د مرګ
غریب د خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې يوازې کړم په نيمه لار کښې
نو زهٔ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ ميانـدو غـېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانـه تاخپلوي
دومره پاستهٔ که ددې خوږ کاږي وو
نوکيـدړانو به وو تېول خوږلي

شمېر زهٔ دَ کلي شريفانو کښې يم
څوک چې لوټم هغه مې قـدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

يم بې روزګاره انـډوديو له ځمه
مينه کوه خو داترغاړه نـهٔ شي
چې دَ جامـو اسـترې مې ماتـه نهٔ شي

بازار کښې ګرځي ښـهٔ ښکاره مخونه
خو مـوږ چې اووينې ځادرکړي په سر
زمـوږ ه ښځې مـوږ نه سـتر کوي

شـېرينې ښـهٔ داده چې زړهٔ کړو صـبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غلهٔ دَ قاضي کور.کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خېر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څه
پېغلې له کوره په تلوار راووځې
رب دې حوېلې کښې زمونږ خېر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شېبرې تبې به راځي نه په ما
چې پېغله ناوې راته مور کړه ځي

نو زما شونډې به پتري نه نیسي
زه چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخۍ د هېر بدلو نه دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېرم که مې ټول کلي په کاڼو اولي

وائي زما غریبي بدي نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکې
راته وودونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

په لوړو تندو ئې پروا نشته دے
وائي په ګېره دې نصره يم خو
راله پيدا چرته دَ سر سپورې کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما دَ غلو تمتا خو نهٔ ده
چې ئې په لاړو کړ کوے شيرينې

دا چې په خهٔ فريب کښې ګېره ئې تهٔ
ستا سر تېزې به هله ما منلې
که دَ اوبو لاره په ژړنده نهٔ وه

په پټو سترګو پرې ياور مهٔ کوه
شيرينې پام کوه چې تېر نهٔ اوځې
دَ مُلا منډه دَ جُمات پورې وي

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده دَ ژوند
شيرينه ژاړې چې مې سر غوڅوي

بې ځايه نهٔ دي ويربېدل دَ بنګلو
زما دَ تندې انتها داسې ده
بُت هم رپېږي چې زهٔ ساه اخلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د ړندو دے تا ته ښهٔ پته ده
تهٔ د کمڅو ولونه مهٔ پرانیزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شي

رب دې کړي خېرخوا شګون ښهٔ نهٔ دے
پېغله ډولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څهٔ ننګيالي دي قاتلان د سيمې
د سر ساتلو په بدل کښې مدام
لوټه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خپره خو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکانې اخستلے نهٔ شي
څوک به په کاڼو کښې قلم ټکوي

خاورې به پوے شو د تعليم په مزه
مازيګرے چې شي چپو ته د سيند
کتاب ورلړه کړو ګلان رانيسو

ځان کښې څوک توان د تماشې نهٔ لري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېريانو په ډولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستړیږي زمونږ د لارې څنډې خو نه وسے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د ښکلي نه په یو دم را اوځي

○

زړهٔ اخر صبر کړي سلګو کښې وائي
کوه چې هر څو سره مینه کوے
خو شي له ځان کور ته را اورسوه

○

په هیڅ فریب دلاسه کیږمه نه
کټ چې پرده شو خود نیمې شپې شو
سترګې مې نهٔ ورځي که ډېر ستړے یم

زړهٔ کښې مې اور د مینې بل څنګه شي
د حیا په کور کښې چې ښېرینې زما
لوږه ژوندی ، انګري مړهٔ پراته وي

○

ځمه سلام د هوسکانو په رُخ
یم د سپېرنیانو د وړلو په مثال
ځان راته مهٔ سپاره بې کوره نه شي

○

شونډو ته مې رو رو د بڼې شنه کیږي
اوزهٔ په دې سوچ کښې راګیرمه چې
دوه تورې یو تیکي کښې ځائے څنګه شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داري وهمه سرچينه يم دَ ژوند
تابه ليدلي وو رنګونه زما
خو که دې سترګې پټې کړې نو وې

○

زهٔ خو دنيا ته فرښته ښکارمه
ډېره له دغې ويرې نهٔ خرايمه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نهٔ شي

○

څه بې حسي ده په ماحول کښې دينار
پراته دي قتل تورياليٍ دَ وطن
زهٔ هئ مون باندې ښکم سره څم

اوس به په دې کښې تا ته څهٔ وايمه
زار شمه ستا له سادګۍ شيرينې
منې زما او خونبه خپله کوې

○

دَ برسنډې ګل ئې شيرينې زما
که په جبو کښې هم مېشته ئې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

○

چې دې بهس کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شيرينې زما
خولې ته تو کلې لاړې نهٔ راځې بيا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګې ته غاړه نه ږدمه زه
ځم به مې اوس کفن کښې هم نه وینې

نن یوې ښځې خپل خاوند ته ویل
سختئ بې ځایه په ورو مه کوه
ته چې زلمے وے تا به څه نه کول

له سپینې ږیرې دې حیا راځي خو
مه وایه دا چې فرښته یمه زه
ته څومره وران وې تا ته ښه پته ده

د حقیقت دنیا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږمه نه
زه د ځوانئ د خوب تعبیر غواړمه

بلا ختلي دي په سر رقیبان
خدائے شته چې نور ورته هیڅ نه وایمه
خو لږه منډه تړې ضرور خلاصوم

د مینې لار کښې چې تیندک شمه زه
شیرینه اووائي په خود کښې اوسه
داسې د لوړې نه په دوو ولې ئې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه

وائي چې نن هغه سیلاب یوړله

○

شیرینه وائي له تا زار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کمله

دا خو زما او ستا خبرې نه دي

○

زمونږ نصیب زمونږ په لاس کښې نه دے
وائي که اور ته موهم واچوي نو

د مشرانو فېصلې به منو

ما څه غوښتلي وو او دا څه اوشو
نن مې له هر څه نه باور پورته شو

چې مې د مړې کېږې چیچل اولیدل

○

دلته انصاف د چیند خانو تول دے
پړېږده که داغ دې په لمن پرېوځي

سر به دې اوبائیلې که پوزه کږې

○

او وائي خپل عزت پخپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه

نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا تړولې پښې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اووائي هاګۍ واچوه

منم د مینې تقاضې منمه
قسم دې ما په هېڅ ویلي نهٔ وو
خو واړه چې خولې مې ږو اوخوړې

ځوانه ځوانۍ او د سپرلي مازیګر
داسې په یو بل کېنې غرق شوي وو مونږ
چې دانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کېنې زموږ کار نهٔ لري
حد کېنې دې اوسې ګنې ښهٔ به نهٔ وي
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

تېښته د ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شیرینې
خو ګوتې اوبو کېنې دوبېدل ښهٔ نهٔ وي

خدائے شته دشمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لویه د ژوندون ګټه ده
چې محبت کېنې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم فریب دې خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځواني مړګ مسکي مسکي ګواښونه
د محرومیه احساس په شا تمبوي

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
کنې نو زه خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړه کښې ځاے راکوي

ژاړې له سره لوپټه دې کړې
داڅې بهر له کوره شپې مه کوه
کنې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږې نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچې ورک شي چې ما اوويني
لا حادثو هوښیاره کړې نه ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته وېل
پوهه په بخت ده په عمرونو نه ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کېدړې تبسمتې مې اولیدلې
پرې مې کړې مټ ځان له د بڼتو څوکې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه کښې له کوره پېښتې نه اوځي
مرګ دې روا دے خوشحال خېل کالهٔ ته
دَ ننګ خاتهٔ نه ځکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نوتود شپه بیا
ما سره ستوري پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ یم خو ښېرینې زما
دَ زانو سېل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پرېږدوه خندګه په تا ملا وتړم
وس چې دې اوړسي بې خوندې نو ته
دَ خېل مېړهٔ خبره هم نه منې

هرو قلم ترې راخستلے نهٔ شم
ماشوماه سازه کړې له ځانه واڼې
راله په لاس باندې کمرې جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
واڼې چې ستانه زړهٔ اوزګاره شمه
بیا به خاروو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

خو چاته څه او چاته څه بانه شي
د شلو زرو نه دو که راوتې وي خو
کېږ شوې اخر د لوپټې پسکي کښې

خلقو په ما بدګمانۍ کړي دي
ثابت که يو جرم هم نه شي په ما
زه به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هيڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تينده که

ګرانه شوه دېره د پښتو بالنه
پلار يې په موټر بانلي جرګه کړي د ه
لور يې د شپې تياره کښې کور پرېښے دے

غله راختلي دي په کور، غلي شه
سو چ ته مې پر ېږده که څه لار راوځي
خلاص به له سره شو غو بل مه کوه

راوړي چې ماله پلوشې د سحر
څوک يې پلوُ قدرې هم اونه وينې
کورته د شپې تياره کښې ځان رسوي

طوفان يې يو نسي جولۍ ته د چا
وائي نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کنې غرقه شومه

په ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

مور يې نن پلار ته په حيرت اووېل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هرو مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

اووائي نهٔ پوري کوم ننګرېزې
رانه چې بل وطن ته ځي مېلنه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اولګي

د پښتنې کومه ادا اوښتایم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ یم
له آئینې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پوره هم کتلے نشي
آ چې سر تورہ را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوېته لوېته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساړه ساړه آهونه ښماله کوي
ستا د خولې تاؤ چې راپورته شي نو
اوبه اوبه شي ټول د داورې بتان

○

زه څه تپوس کوم او ته څه وایې
یوه خبره دې هم روغه نه وي
تا جوړ په اوښو باندې سورلۍ کړېده

○

خوښه دې خپله ده خو یاد اوسه
ګرځې به تل خاورې په سر سونې
چې د خاوند سترګو کښې خاورې نولې

د ښار ماحول درنه څادر لرې کړو
یاد کړه جماز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په یو دو دننه

○

وایې بې ځایه طمعې مه کړه له ما
اوتړه دا ټپې په سپوږي ګڼې
څوک به سپوا مانه خرابه نه وي

○

زه يې له ځان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس دَعمس
پېغلې انګې کښې په خرپوسو شولې

Scanned by CamScanner

یم د تعبیر د بلا ګانو خوراک
په کوم فریب بانډې دهوکه کړم ځان
یاران په بېړه بانډې پیاز ګړ ځوي

دا ښځه انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا او ښان خلق په بېړه وهي
بل خوا څوک ګفت قدري کولے نشي

پردي وطن کښې مي زړه خور غونډي اشو
له ځانه ورکې ښایسته پېغلوکي
مسافران درته یادیږي که نه

مئینه دا چې ستا د زړه ښځه ښکله
خو چې زما ګریوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شوکومه له تا

سترګې په ما بانډې بېخي توري دي
ګورته په ډېره موده پس راغلمه
په سرو جناړو مې استقبال مه کوه

دومره زبېخلې یم د ژوند حادثو
اونه چې هر ګور کښې مېوه اونیسي
په ما د ګانو بارانونه کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
وانې خوشبو ستا دَ بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونيسي
له ګوره ورک شوچې له ګوره اوځو
مونږ دَ ژوندون په کوم پړاو پراته يُو

ما ورته وېل چې کله مَهٔ پرېږده خو
منې کېده نه ځکه تېر مابنام يُې
دَ ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې دَ يکنک په خوند يوې شمه زهٔ
ذره هم خپل سې ته نهٔ پرېږدي ما
شېرينه ماته مېلوګان ګسره وي

دا نهٔ چې پوې نهٔ يم په سود او په زيان
خوچې خبره دَ پښتو راشي نو
زهٔ به په چتې پسې باز پرېږده مه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا دَ کمښو ولسونه مه پرانيزه
چرته تيارهٔ لار کښې تيندک نهٔ شمه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
څانونه غلي کړي چې ما اوویني
څه رازداري خو شته د مور او د لور

زه چې د سیند چپو ته کورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کښېږدي
وائي څه اووایه چې څوک یمه زه

ښه روغ رمټ یم چې بس یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاوید کړے دے

دا حقیقت د چا نه پټ خو نه دے
د رنګ سپېدو پسې ړندېږو څکه
مونږ په صحرا کښې اوبه خوړ کړے دے

مونږ به سپوږمۍ ته دوه پښو ختلي
افسوس خو دا دے چې زمونږه د کور
درشل کړه او درېږي، دېوال پرېوځي

بنګړي په لېچو کښې په خیال شړنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سېوا له دې نه څه وایمه
بنګړې دې مات شه د پېنزېبو سره

○

ددې ستم به څه تعبیر کوي څوک
ښه چې مې غرق کړې نو ښېرینه وایې
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

○

چې هلو ځلو کښې د ژوند کېږې شوې
د میاندو تینو کښې شوده او چشولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېرولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

○

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

○

دا لېونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسې فضا کښې
څوک شته چې لاس کېږدي په سر د یتیم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره خوږ حق شته په دې ښکلو زما
چې يې په زړهٔ پورې ښهٔ کلک اونيسم
دَ ښائستونو ، دَ جمال شاعر يم

○

دې کښې به راز څهٔ وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

○

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وېښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې دَ لور له سره شال رانښکلو

څوبه په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څه چې ارمان دَ زړونو اورژوُ
څوک دَ اختر په ورځ روژه نهٔ نيسي

○

ساه راله ووبه دَ سپرلي هوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَ چا نه اوکړم
دَ ګل سينه کښې هم دَ کاڼي زړهٔ دے

○

دَ خدائے نه اوېرېږه ، غلے شه بس
سکنې . ما ښام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې ګونګه شي خبرې مهٔ کوه

څوک ترې خبر دي
دَ ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

○

اوږدې ماړهٔ شو
څو ملکان دَ کلي
دَ لوږې مړهٔ شو

○

څومره چې وړاندې
نو اسمان هم راکوز شي
او بو ته لاندې

قد مې لونډې
او جینکۍ دَ ککای
ما ته پسخېږي

○

غم مې لږ سپک شو
ما اوښکې ته کښتل
ځان دانه ورک شو

○

مخ مې بد رنګ شي
چې پېرې هوا اولګي
آئینه زنګ شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دے سینو کښې
شپېږینې مه ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپړلي رنګې

لوټ شو اخلاص کښې
اووایه پاتې څه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
خو که د پلار وي نو هم
ژړنده په وار وي

ځوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم رښتیا دي

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راځاشي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا منډوې ښاړې
په هر قدم خوځوي
د خلقو جېړې

○

اور کښې اخښتي
ستا تصويرونه ګورم
خوب رانه تښتي

○

کور ته دې زر ځي
ژوندنه د سوال، پياله دوبو
چرته کښې ګرځي

په تال چې ځانګي
ځنې زړۀ ستړې پېغلې
اور ته ورداننګي

○

څه چې دې ښکل کړم
خدائے شته د هرې سيمې
خاورې به ګل کړم

○

نيت دې خراب دے
ګنې نو هر وګړے
ګل د ګلاب دے

Scanned by CamScanner

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې ته
د زړه درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له بنهې سپک شي

جنګونه کېږي
په تویودو د وینو
تندے ماتېږي

وینې به تل څکي
چې دا ښاریان همېشه
پې د بوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
د اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړدونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
ویښې خټکېږي

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ زده کړے کله
دَ زرکې چال دے

داڅهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ کلي
دَ ښار بازار دے

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

Scanned by CamScanner

خوشې فنکار نۀ
د پېغلو بُت سازوې
هسې اوزګار نۀ

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس په ولاړې

هسې به ونړشې
چې ترې اوبه نۀ اوڅې
کومې به شنړشې

شماري بس ستوري
د شپې داپاسوې ما
کار داله ګوري

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړې
د ګلو لښتې

سندرې وائې
دا ټول دې نۀ کړمه زۀ
مړ شومه هائې

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپورې

اووايې پوے شوې
ته چې مئين شوې په ما
لاړلې توے شوې

ټيکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچي مې ژاړي

کور مې زړهٔ تنګ شي
چې نيمه شپه جګړه کېږي
د بنګړو شړنګ شي

اوس هسې ژاړې
نهٔ راځي خولې ته بېرته
توکلې لاړې

دا څهٔ قيامت دے
ځواني دې شوخه ده او
تصوير دې نت دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو شے دستور شو
پانه چې ستا زیړه شوه .
نو ځ دې سُور شو

○

کور کښې تنها یم
اوس به دَ زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

○

ژوند څه رنګین شي
وریځې تبستي په شا
اسمان به شین شي

وانې کوکو یم
راته پسخېږي تپې
زهٔ هایُکو یم

○

قصه خانې کښې
ښکاري ګکازهٔ مخونه
په آیُنې کښې

○

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نهٔ شي
دَ چا په لاس کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا چې ښکالو شي
د زړه درزا ستړه شي
هوا په رو شي

ځې زما سپورې
وائي هر څه منم خو
راته به ګورې

ژوند څومره تریخ دې
ذهن اوده دے په خوب
او زړه مې ویخ دے

راته ځغلېږي
وائي غني ډېره ده
واورې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
یو ګل اندامه

زما حیا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتونه نغښتي
پېغلې را اووتلې
له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي
تاته چې ګورمه زه
وار مې خطا شي

زړونه درزيږي
چې آئينې جوړيږي
کاڼي ماتيږي

ژوند مې رنګين شو
راکښې مستې راغلې
سر چې مې سپين شو

اوبه دې زور شه
چې ماتوې حدونه
څه ځه دې تور شه

سر که مې سپين دے
په هيڅ هم نه پوهيږي
سودم ته شين دے

Scanned by CamScanner

دَ کلي خلق څهٔ ړانده خو نهٔ دي
خدائے شته مرۍ ته به دې لاس پرېوځي
چې دَ هټیانو غلا په ټیټه کوي

اووائي ټول دَ اکیجن کسے دے
ایټکو ته هسې خوشحالېږې څله
څوک لېونې نهٔ دي چې تا یادوي

زړهٔ غوڅوي دَ اوازونو فرېب
چې مېنانو نه نغمې هېرې شوې
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګینه حادثه ده دَ ژوند
خېټې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
یو بل ته اوس دَ مینې خط نه لیکو

دَ خپل بنایُست له زوره نهٔ دې خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
ډېر مې کچه کړي چې منتر پخوي

شېرینې تاسره له دغې وېرې
وادهٔ ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تاسره کوږ دن ماته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

دا کتابونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وویل
بیا به د خېر طمع له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

چې مزدورۍ په کومه ورځ اونه کړي
بیا یې ټوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نمانځي څوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې یې زما دیدن را یاد شي کله
بلې ته اوخېژي په سره غرمه کښې
زړه د کونترو سېل ته والوځي

ناساپې کړنګه کړي نیازبینه وایي
د زړه په سر مې په ټوپک اوولې
خو چړمنکې په لاس کښې ماه رانیسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زړه درزا مې په اختيار کښې نه ده
ښار کښې جوړ او شوله د بم چاودنه
د کور تمبه دې په يو درز لرې شوه

يو سمه چړته د ارمان جنازه
تا چې د کور ورونه بند کړل په ما
ماله به څوک په زړه کښې ځاے راکوي

يوه جګړه کښې زمونږ د کلي
خلقو رانښکل د ادیرې حدونه
نتول بیا د يو د بل په حد کښې مړه شو

بې ځايه ما سره ايرې مه وهه
ډمه بس ډمه وي که هر څه وائي
نه د چا لور وي او نه خور وي د چا

د پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک ئې او نه کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

د ستوماني زېږګي ئې خولې نه وتل
چې ستړے مه شے ورته ما ووېل
د لېونۍ شونډې يو رپ اونيوې

Scanned by CamScanner

پېغله چې ما نه انسترویو اخلي
ساه په سکېندو شي ځځه په ګرانه واني
ستا سوځه خیال دے د واده پاره کښې

په چاپېر چل کښې خرابي دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختي او نکړم
وېم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو د چا د پاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
ښځې به څوک په درسال کښې کوي

ته د ژوندون د مایوسو علاج يې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

داسې نڅورې کړم ازمېښتونو د ژوند
شپېړ يې ستا خانه بدوش یادونه
اوس د زړه دښته کښې پړاو نه کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګماډي لګيا دي اشارې ماتوي
او هسپيان خپلو کښې ګپ لګوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

جرم د چا، سزا د چا لويږي دلته
يو د پوليس له ستر ګوټان ساتي او
بل په يوه پيسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګورئ که غږ نهٔ کوو
ګنې خو بونه به مو هم کړو حرام
موږ د چا ميراث خوارهٔ خو نهٔ يو

زړهٔ يې غلبېل، زلفې يې تار په تار وي
وېل يې زهٔ ډېره بې خونده يم
ګنې نو تهٔ هم هېرېدې شې له چا

شېريني اوباسه زکوٰة دَ حُسن
دا افتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خيرات نهٔ کوي

سر به بې ځايه درله څهٔ خوږوم
دَ پښتنو له هوښيارئ نه لوګې
کورونه وران کړي چې جرګې سازوي

په څهٔ پوهېږې نه ماشومه يې لا
دروغ رښتيا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني ميوه اونيسي

لاس رالره مه راوړه ناداني جينۍ
بلا کړې ده په وجود کښې زما
پام چې پټرې چرته لمبه اونکړي

ډېر تورزنان به داسې هم اووينئ
چې ئې سرگند شي د گناه رازونه
نور زر په خپله بنځه تورپورې کړي

شېرينه اووائي په ډېره مينه
چرته خو لار غلطوه لا نه يه
وېرېږم لار چرته غلطه نه کړم

چې خه بلا ئې ته ئې حسه جينۍ
زما د زړه د قيامتونو درزا
خدائېګو د کاڼي بت کښې ساه راولې

يې د سرو سپينو خزانه شېريني
درته خراب د چا نيتونه نه شي
کمځۍ را اوسپړه، ماران پرانيزه

دا نظر ونه به تېندک خوري ضرور
ستاسو د ښار کږو وږو لارو کښې
وه کمالدې سم گړ خپدلے شي خوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

د ژوند د حسن ننداري څه کوو
درانهٔ پښتو ونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته څو که چرته ملا نيغه کړو

پرېږده چې ښېغلې ځي په خپله لاره
چېره ئې مه کتې ستومانه به شي
توري چې دي که راپاري شولې

وايم چې تولې ستوماني به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اونهٔ رژي
کور ته چې راشمه نو لا ستړے شم

شېرينه اووائي قربان شم له تا
غزل غزل مې راخورېږي په زړهٔ
ستا هايکو رانه تېږي هېږي کړي

دوه ورځې ژوند دے تاته بنهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه د ناز مېږمنې
سر کښې پرېږده د شيطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چې قدم بردم د کابل جينکې
راته په لارو کښې شينې ي ګلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

زهٔ یې له سترګو لګېدو اوو ښتم
مالله قسم راکړي چې غین مهٔ کوه
او خپله تهول کلے خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوږې نهٔ دي
غریب سرے یم خو ګل ښا ښکې زما
دَ چا عشـق نو ته پسخېږ مه نه

ګن تصویرونه شي خوارهٔ په ذهن
عین چې په نیمه شپه زمونږ کلي کېني
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حسن انتها خبره ولې نهٔ ده
غوټه چې ګل شي په قیامت کېنې دَ ژوند
ځان راته ویده خدا ښکلو پیکه ښکاره شي

زنه مې اونیسي، سنګو کېنې وانې
خلق خو خلقو باندې چل نه کوي
کور نه په نیمه شپه بهر مهٔ اوځه

سیند ته ګلونه ورګندار کړي وانې
څهٔ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مینې کتابي مینې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دَ یاران شپې رانیکے شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد دَ کلي
کچه کوروونه چې اوبو اوړي وو

دَ انتظار هم څه حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې دَ ښایست دَ بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې
لکه په ګنړو کښې چې اوبۀ وي روان

زما دَ خاورو کور جوګه نهٔ وُ ستا
شپې ینې ما په اسمانو نو غوښتې
څهٔ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه دَ ژوند
بیغلې دې تا سره سیالي نهٔ کوي

توبې ویستلې یو نوکر وبلل ئې
کور کښې چې صیب نهٔ وي بي بي ظالمه
ډېر ناروا کاروونه اخلي له ما

Scanned by CamScanner

هر څوک چې څه اوکړي، ربې هغه
لار کښې کښېنه مه خپله لار اخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته دے

تاوده، ساړه که دې د ژوند اوليدل
پېغلې مستې به درنه تږلې اوځي
بيا به په تا باندې غوټه رانشي

ستړې له دغې ويرې نه پرانيزم
زما د زړه په رنګې تږق اونه چوي
ته چې شېرينې پوکنې پرسوې

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مرې ته وانه چوي
د کور انګړ کښې څوک دېوال نه وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زه د تږول کلي نه نفرت ورکوم
ته راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منئ او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړے
بيا به تړې کړې او بېزې جوړې وي

زړونو کښې اور دَ مينې بل کړۍ کښې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدايږګو واوره کېږي سړې

راته ستا ياد داسې سُرور راکوي
لکه دَ ژمي په واورينه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګيټۍ بله کړي

پېغلې دَ ښار پارک کښې راټولې وې نن
وښُل ئې راغله يوويشتمه صدۍ
ځې چې دَ کور درشلې اوغورځوُ

شپږيني زړهٔ دے ترم ته وے نهٔ دے
نماښّي اوښکې عبث تويوې
کاڼي اويو کښې وراستهٔ کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي دَ قام دَ ورو
لکه دَ چرګو دَ بچو بُغرې شي
اونغلي خپلو کښې ډېران بيلوي

لږ انتظار دَ محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چرګه کوړکه شوې نهٔ وي
نو په هاګو بانديې بچي نهٔ کښېني

د قام تور سري دي سر تور به ئې نه شي
تازه تازه غومبق غومبق پېغاي اوس
کړکي خېرات پسې ، دواړه غوړځوي

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د کوم چارې مزدوري هم اونيسي

مات شي بچني د مصوّر قلمه
زما د خيال د شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې ټول دي په اوبو وړي دي

لا پره شاحه صدي هم تېره شوه
خو لا زموږ وطن کښې هاغه رنګ ی
خالق د خار نه راوتلي نه دي

وېل مې را فلله يو ويشتمه صدي
دې کښې کوشه کښې يو ملنګ چغه کړي
سحر را او نه ختهٔ ، شپه تېره شوه

تا به وئيل چې مړه ژوندی ستا په
خو داسې کوې مجبوره دې وې نن
فريم نه چې تا زما تصوير دې کړو

څهٔ اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نهٔ دي
چې په ځنګل به مې اوده پرتاه وې

ډېره کم عقله ئې زما لېونئ
اوس د چا خولې خو څوک ګنډلې نهٔ شي
زما په سر پا سره شر مهٔ کوه

مونږ په جامو کښې نهٔ ځائيږو په دې
چې دا ده راغلې يو ويشتمه صدي
کور که سو ورانشو نو پروا د څهٔ ده

ارمانه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چوق راکوې
ستا په کتابونو کښې خو اوسېږمه نه

ورته مې اووې حيثيت څهٔ دے ستا
وئېل ئې غواړم چې بربنډ نهٔ شي څوک
پرتوغ نبسو نه جړوم لاليه

پېغلوکې ناوې خپل خاوند ته وئېل
هر څهٔ چې کېږي پابندي نهٔ منم
زهٔ خو څهٔ ستا لاسو ته ناسته نهٔ يم

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ مې تښتي اوچتوي چې مېږي ګرځوي
شپېړيني غبرګ به شي دمه پکښې خوره
رب به زموږ ه دا نېستي غوښې کړي

جذبه جذبه دي دَ ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ بهيږي دَ شپې ځواني ده
سپوږمۍ به دې کښې هم سترونه کوي

دَ شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ دَ بې خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

ګله اوډرېږي دَ نکهت قافلې
لاله دَ ګل ورځمه ورځمه خوريږم
خوبونه وينم تعبير ونه وېشم

توله دَ زړه او زوره خيره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شو کوم
څوک دَ جرګې هرو پروا نهٔ کوي

دَ نوي نسل څومره لوړ زړونه دي
دَ پلار نيکهٔ هر ونه هم ورکوي
په ادېرو باندې پلازې اودروي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زما نه هم کیلې نهٔ کوې
لور دې مدام ما سره ژبه کوي

لږه سر تېره ده بد خویه نهٔ ده
که دغه یو عیب تر ښه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښهٔ جینۍ ده

تهٔ هم په پوزه باندې نهٔ پرېږدې چې
زهٔ هم د هائي بلډ پرېشر مریض یم
زمونږ د دواړو ګذاره ګرانه ده

د نمر پیتاوي ته لا ناست نهٔ یمه
چې څوک تمبه زمونږ د کور اووهي
اووائي ' خان وېل چې ښکار له به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي د کلي
واغوندي پېغلې د ریښمینو لباس
په ما د اوسپنو نیني اوچېږي

په بې اسرو پورې خندا مهٔ کوه
بس کړه د خدائے نه لږه وېره اوکړه
د چا آزار دې چرته اونهٔ وهي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ به اخر څنګه زما شي په ځای

سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم

سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نهٔ وي

○

څهٔ ناروا دَ فاصلو دهوکه ده

چې یو ساعت یوازې کښېنمه نو

زهٔ په خپل ځان هم بدګمانه شمه

○

نیکارې چې خاوُرې مې په سر اړوې

زهٔ ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه

او لا میوه ئې هم نیولې نهٔ ده.

دې کښې څوک لاره دَ منزل اوموې

ګوره ځنګل کښې بیا په نیمه شپه کښې

دَ اورګو قافله لوټ کړله چا

○

مونږ ځکه سر باندې خېمې کړځوؤ

چې دَ صحرا شپه بې باوره شپه وي

بړق دَ بجلۍ شي دَ باران شپه شي

○

باران شپې شپې وربږي مګر

اوروبنه بل دي دَ نغتر په اونو

بیا چرته تندر په ځنګل پرېوتهٔ

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې که څاڅکي څاڅکي کېږي ګلي
دا تندغرت زړه مې اور اونه کړي
شابه شپې شپې راووړېږه

دخدای کارونو کښې څوک څه اووائي
ماچې ئې طمعې د خوږو کولې
د کرېلي نه هم ترخه اوخته

یمه په هر ښکلي مئین شېرینې
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائ
ترېنه د نمر سپینه رڼا جوړه شي

بیا چرته پېغلې ستومانې اوباسي
ګنې نو داسې چرته شوې نه وو
د کوثر غنچې او د چینار اونو کښې

وائي جولې بد مې ترڅوخالي وي
ګلونه نه کېږي انګڼ کښې زما
ما چرته شارکوټي ته اوغورځوه

زما زړه ئې د زړه تاو کموي
د پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې څارې د بارانونو لارې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسپاري خلق سرو لمبو ته دَ ژوند
راشي بيا يو ساعت له نهٔ اودرېږي
ښکلي، زمونږه دَ وطن سپرلي دي

○

له جنګه ورستو يې پخلا کړم پېدې
سر مې ماتېږي ليونے نهٔ شمه
يوه دَ سپېرين ګولۍ خو راکړه کنه

○

پېغلو کې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بحلۍ سختة جټکه راکړله

ښهٔ سمه دمه وې کارونه کړې
خو دَ شهلا زړهٔ کښې خهٔ غلا ده ضرور
ساک تر ې سيلۍ ديوسې چې ما اوويني

○

دَ زړهٔ دردا راله په ځانے اودروي
تک تک چې اورم دَ ګړيال، شېريني
وايم که ما باندې څوک ورزې کوي

○

ګټې اوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرګ غلے شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګرو کان اوترې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټۍ هوارې څه شي
پېغلې چې ماشوم له د فیدر ورکوي

راله حلوا د ناشتې پخه کړي
بیا راشي غوږ کېنې راته پټ اوواني
د سرو نتکی راله جوړې اوکه نه

سم له ماښامه چراغونه وژني
په تا کېنې څه ناڅه تیاره خوشته دې
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کارونه د چا وس کېنې نه وي
هر څه کېدے شي لیونۍ خو کله
کملونه کېږي د انځر اونو کېنې

تابیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوړم چې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه رواني نه دي
دا خو د ګلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب دې ژوندي لره خو سوچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

○

د زړه زخمونه چاته ښايمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړه د سپېرلو رنګونه ستايمه نه

○

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به تول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

○

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه يادوم
تول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

○

چې زمانه توله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

زما تصوير ته ئې ژړل ورېل ئې
پېره د مرغۍ مې درلوده هم راوړې وو
اے د انځور ګله چې چرته به ئې

څهٔ زورور دي مشران د ګلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نيسي
او نېغه لار راته ښودلے نهٔ شي

مړ نهٔ شم ځائے راکړه د زړهٔ په کورکښې
تا ودهٔ، ساړهٔ که د ژوند ما اووهې
زما به دېل نمونيا شي ګلې

شپېلنه ګونجې په تندې راولي
وائې ربښتيا ربښتيا خبره کوه
ستا د جامو استرې په څهٔ ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تميز د جنس او د جمال نهٔ کوي
اووائې ټول خوندونه يو رنګې دي

ستا د ښائيست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بودې په تال کښې مهٔ ځانګوه

خپلو هڅولو ته شهزینه وائي
سر ته ئې خبر شه خو باوري نشي
رغېږي نه دَ پشکال لېوني

پوزه دې پرې نهٔ کړې دَ قام لېونی
درنه په لاره تېرېدلے نهٔ شم
ته دَ وادهٔ نه پس هم سمه نهٔ شوې

پېغلو وېښل مونږ ته ګناه نشته دے
چې دَ خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خاغا چا سره لاړ اخلي

ئې دَ نازونو [illegible] شیریني
ځان چاله ورنهٔ کړې په لاس [illegible]
کنې ورکلونه به دې تول والوځي

وائي ګیلې دې په سر سترګو منم
مانه بیا د هېرې غلطي شوې دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې ته ځي

میانندې په داسې پښتنو بورې شه
پاسې پردې تور سرې او تختوې
بیا ئې دَ خوېندو څوک تپوس نهٔ کوي

دوې خبرې څه جواز خو به وي
خدایه شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېښوس الوځي

خدایه شته خبره به صفا کومه
دا خو ښځې بې انصافې ده کنه
اوس چې د ورور تېلو کښې خوېندې سوځي

کور کښې ساتل مرغ زرین ښه نه وي
هیڅ بیا له خپله ځانه نه شي خېس
ښځې دا پاسې خاوندان قتلوي

تښتېده له خپله ځانه څله کوې
پرېږده د سر سپوږې دې مه ورکوه
خدایه شته د کور اوني څوک نه پرېږکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چینار چینار ځواني شېرینې
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساکاني نه وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه دې له غمه تېرېدلې نه شم
هر څه ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کښه لار راباندې مه جوړوه

په مړو حساب دې تماشګير د حُسن
ستا د نظر تاوُ يې چې اووهي نو
د کيکدانو اوني چېړې اونيسي

ستا نږمېدو راکښې سختې راوسته
چې را رواني دې شوې اوښکې په څ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼې شوې

په څه ناترسې اوړېدلې يمه
وائي که بل چاته دې اوکاته نو
ستا کېږدې کښې به اوبه اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو ياد اولره
چې جوارګرو سره مينه کوې
نو خپل عزت به هم په داوُ لګوې

مينه کوو خو مينه پېژنو نه
ته د هوا په اس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولې دې ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

برة دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مينه دَ مار خپله دة شيرينې زما
لړة په خيال ګړځه سرتوره نهٔ شې

○

اووائي ګرانه! ښښتنه ښېغله يم
يو دَ ناموس سودا مې مهٔ کوة نو
هر څهٔ به ستا له سرة زار کړمه زهٔ

○

چې خپل لوظونه ورته ياد کړمه زهٔ
خبرة واړوي شپېلې کښې وائي
مور مې ناروغه دة بابا خبر وم

اووائي ژوند دې شوګير و اوخوړو
په نيمه شپه چې اوبهٔ خورلهٔ ځې نو
خدائګو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

○

سترګې به خاورې دَ ښېغلو کو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

○

ښکل مې لاسونه کړې ژړا کښې وائي
تهٔ چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نيکي به دې مدام يادوم

Scanned by CamScanner

رب دې پـه دې خبره ما تـه نیسي
پېغلې دَ ښار داسې پیکه پیکه دي
لکه چې خوند ئې تر ښاره اوېو اوړے وي

منم خبرې زما عادت نهٔ دے خو
چې پښتنې پکښې لغړې ګرځي
اور دې دَ صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څهٔ نازلېږي په مونږ
پکښې تور سرې چې سرتورې نهٔ شي
بیا ئې په ښار کښې څوک عزت نهٔ کوي

شپږ پیاې اوښهٔ ځوارې لږد دَ میاې
باران کله لږې چې رسته اووریږي
نو هوا کانې مو دَ چیم یخې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووېل
ګرانه ! که مالـه دې پتلون راوړه نو
په دوه میله ټوپک به ځان اوولم

درته واده بـځي لښه اووېسته
جوړې خاوند دې زوړ زوړ اوخته
تا خو دَ بوتي نه بلاغو بنتله

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه سپېڅلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
خاوره دَ لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ژوند طوفان کښې په چا ملامهٔ تره
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژنې څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو ئې ودونه جوړ شي
مياندې په سپين سر ګډاګانې کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوم چې هر څهٔ کوي، ستاسو خوښه
زهٔ دَ پردې ډېران څخه يمه

ماتېږي کاڼي تل په کاڼي باندې
زهٔ چاروکې چاته وهلے نهٔ شم
ورکړي ما نهٔ دي ډېران له لتې

زور مې په ځائے دے خو غور ځنګ نهٔ کوم
ګڼې په ما باندې دَ ښار مېړنو
نن دَ ګړانو غوټې هم اوخوړې

Scanned by CamScanner

خدایه شته هیڅا تاته ملامته نه یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چاته نیولی نه دی

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بالاخره سرې شومه زه
شیرینې تا سره مې ښه کړې وو

خدایږو په خوند پسې د ژوند پاندې شو
اې د ځوانۍ د تقاضو سپرلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شیرینې دومره ناآوازګاره شې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځوانۍ مړک در ته یادېږي که نه

د زوراور اوبه په لوړه خېژي
آ چې بد خویه یادېږه کلي کښې
د خپو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خو دوب دې کړمه
زهٔ به چکړ کښې خاغخا راتلمه
راته چې ملامته په اوبو کښې وې ته

ورسره سېل له د سیندونو نهٔ ځم
هسې ترې هم زړهٔ صبرولی نهٔ شم
او د مخې غوښه بلا ګرمه وي

سرتوره مهٔ شې خود ناز مې منې
داسې طوفان راپورته شوی دی چې
په سینه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ایرې کړې عبث
په جینکو هرو ځوانې رانهٔ شي

چې څهٔ کړې هغه به رسي مدام
پکښې نیلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پردو پېښو کښې کړوندې مهٔ کوه

یو ښاځکې وینه راکښي پاتې نهٔ شوه
توري شپېلې چې کله ما اولیدې
زما د خپو لاسو نه دم اووتهٔ

او خاندې غوږ کښې راته اووائي پټه
تاته به ځان قلقلاخان ښکاري خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

اوواڼې ټولې دَ قسمت لوبې دي
خلق ګکیا دي سنداړګان لوښي او
زمونږه ننګې مینې پېره نهٔ کوي

واڼې تر ځو پورې په زغم تېږم
زهٔ درته کور کښې لمغرې کومه
ځې په کوڅو کښې لوږغږې کوې تهٔ

کم عقلې هسې پرېشانه ئې تهٔ
دَ محبت غمونه بوجه خو نهٔ وي
سترګې ېښو باندې درنېږي کله

منم چې کړې محرومي مو دي خو
کلي زمونږه هیروشیما نهٔ دے
چې دَ سپېرلو پکښې ورځې شنډې شي

مینه اوباسې له زړګو نه ویرې
اوس که اوښان ساتې شېرینې زما
نو دروازې دې دَ کور تړلې نهٔ شي

آخر به مړ شم که دا حال وي زما
هېڅکله مې یو ساعت له نهٔ اودرېږي
آ لېونۍ مې همېشه یادوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

تت چې دې نهٔ شي دَ ښايُست رنګونه
ځان زهٔ دَ مړک ښختو ته نیسمه خو
لکه دَ سوي لاس به تا ساتمه

اوواڼې ټول دَ اکسیجن کمې دي
هیڅکو ته هسې خوشحالیږي ځله
ځوک لیونۍ نهٔ دي چې تا یادوي

دومره بلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هیڅ نه شمه
دَ کوهي ختله په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړي سینه لویه کړه
ځومره ځنګلې ورته اوغورځېږي
خو پلیتیږي نه روانې اوبهٔ

دَ ژوند له لاس ازمیښت نه تښته کوي
راته معلومه دَ رقیب توره ده
ما دَ جبو له ماره مهٔ ویروه

ستا په فریب کښې ځکه راشمه زهٔ
زما دَ ژوند غرمو کښې سرسپین شواو
ته لا دَ توي پشکال ګیدړه يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اومو اوړو شخوندونه وهي

خپله ګناه چې ئې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هیڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مصر بانه نه دې شک کښې اچوي ما
بیا دې څه کنده کنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما د زړه درزا بې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبي په خټه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو ویرېږمه زه
زما احساس داسې شګلن غوندې شو
جوړه په دې کلي کښې چینې اوچې شوې

وېل ئې رب دې پکښې خېر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوکوتي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي له هر چا په ماګران دې ولې
زما چې نه مني نو څه اوکړمه
رب دې ئې مړ کړي چې ترې خلاصه شمه

چې مې په زړه باندې تياره راځي نو
سر کړي سر تور لوپټه او غورځوي
وائي را اورسېږي پېړه بابا

را باندې خوا د خلقو مه بخوره
موږ ه چې خپل مېنځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته د ډېرو پکښې غوا لنګه شي

کومه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چينار اونې له مونږه اوځي

رب دې کاڼه کړي د شيطان غوږونه
نيسه په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل ورېښو لېچو خوب کړے دے

پړ پړ ده زما په کارکښې کار مه لره
ښځې ما خپل سړي ته پړ پړ ده ګڼي
تا به په دريو کاڼو طلاقه کړمه

Scanned by CamScanner

شیرینې ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمونه نه رغیږي
څوچې ګزک نه شي پرسوب اونکړي

لاس یې تنګ شوی د خاوند دی څکه
وائي که مال یې نتکی جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ور واچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر ګوټلي نه دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نه لګي

خدایه شته چنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څه دی چې
زما دښمن به په ما دز نه کوي

له دې نه لویه خوشحالي به څه وي
ستا د خاورین وجود بلا واخلمه
اوړې کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

میاندې دې لارې د بچو څارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق او وائي
آ په کچه ستېشن اودرېږي کله

زه تقاضې د محبت پسې ګرځم
شېرینې خنګ کښې مې ویرږې خله
پاخه رنګونه په اوبو کښې نه ځي

اووانې دومره نادیده که نه یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
د سرو چاړه په لړمانه منړمه

جوړې دستور نوې کوي وختونه
ما خو مینې هم ازاد کړې نه دې
د کلي خلق مې په خټه قتلوي

زه دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړه نه سوزي ؟

ډېر په بې ځایه وخت دې اورتلم
داسې لل ګل شومه شیرینې زما
لکه چې بانګ نه خوک بانګې اوشړي

ته به له لوږې نه مړ شوې نه وې
ښکاري ! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچي راوړي وو

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته ژړا د زړهٔ د درد خامه ده
چې ته مې حق د ځان لوټلے نهٔ وې
زما په سترګو کښې د ځان اوښکې دي

ساه تړې وېستلے شم په دوؤ کوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوږي
څوک به پلیت ډنډ ته اوس کاڼي اولي

نور د فرېب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ خهٔ د دوؤ مېښو کټې خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې د وطن کونډه شوه

د خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوې دبکې د قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے فهٔ شي

د بې حسۍ هم وخهٔ حد نشته دے
زړهٔ چې سرګند کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای شته په زړه کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم قضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه
که وس مې اورسېد شیریني زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دي خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشۍ جوړه کړي

اوواېه پاتې په تاوان کښې دي څوک
ستاسو چړګان هم په خوله بندهٔ نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې اوخوړو

زهر خوارهٔ دي په قضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ اونهٔ شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

○

ډېرې بې خونده چينګې دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ باتهٔ روم وروته

○

اندېښنې هم وي دَ الوت لارو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مينه ده خو
بيا به دې هرڅهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

○

منمه ستاسو مرتبه لويه ده
خو ګورې پام چې غلطي اونهٔ کړې
مونږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ يو

○

رڼا خو نهٔ وژني فکرونه دَ حيا
خدايږګو په ذهن مې تياره راولي
دا بڼې وتلي دَ بجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

یو لېوني په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خونړه وسیلې لټوي

زړه مې یو درز اوکړي پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړي د ګلونو په سر
دا هواګانې چې وړې مې خوروي

منم فضا ئې معطره کړه خو
خدائې شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وېشي وړې مې د ګلو

محبتونه فاصلې نه مني
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ چا بېلې کړې نه دي

شپېنه وائي که سیلۍ راغلله نو
خدائې شته چې پړ مخې را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وېښو اوخوړه

په یو نظر چې به ئې زړه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې د وجود اونه ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پړپړده دا ستا دَ وس خبره نهٔ ده
هغوي دَ سر په سپوړي اوړ لګوي
څوک چې خشاک له دَکور اوڼي وهي

دَ بد نصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شپېرینې
دَ طوفانونو علامې ښکاره شي

هیڅ پلنبې نهٔ وو دَ ژوندون خوندونه
چې دَ اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې دَ خپلې زمکې

بې له څه وجې راله راشي ژړا
جوړې زما دَ لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

ډېرې شلېدلې. دَ رقیب سترګې دي
چې آئینه ورته په لاس کړمه نو
دَ سپې څرمن په ځان راواچوي زر

وینه مو جام نهٔ شي واورینه شپه ده
منم شېرینې ډېره ګرانه ده خو
کټوی پخه کړه دَ زېتون تېلو کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې وسه شوې یم بې ننګه نهٔ یم
په بد حالۍ باندې مې مهٔ تېروځه
غوښه که اوسوزي پښتې نه ښهٔ وي

داسې ناراسته کړو دَ ژوند عېشونو
اوس چې بجلۍ لاړه شي سخت اوړي کښې
ځان ته بېوزي هم وهلے نهٔ شو

دَ چا ناموس پکښې جوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې دَ رنګ مېشتهٔ وے
هلته دَ کاڼو بارانونه کېږي

زهٔ تقاضې دَ مینې ښهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څهٔ دَ لوبو ګوډاګے خو نهٔ یم

منم چې هېڅ تر پښه سازېږي نه خو
دَ چا دَ سر سپوري هم نهٔ ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه ښهٔ وي

دا تقدّس مې له ګناه ویروي
راته چې ښځه شي ګلرنګې، له تا
دَ ګوتم بده مجسمه جوړه شي

پکښې هیڅ لارې د منزل نشته دے
ترې ګېر چاپېر دي د صحرا رېګونه
انسان په ورانې جزيرې کښې اوسي

○

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو وارخطا ښېغلې له خپلې ویرې
د ازغکي اوبه په ما اوڅکلي

○

غلے که ناست يم خو خوټکېږمه زه
ما خاموشۍ کاڼے کولے نه شي
غږونه لاوا شيندي چې غږ اونکړي

زه قدغنونه په چا نه پږدمه خو
ښه ته په ښه بد ته به بد وايمه
حجره ، جمات کښې خلق فرق کوي

○

پرېږده د ښځې بد دې مه وايه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به نه ختله

○

ورته چې وايم ښائسته جينۍ ده
شېرينه وائې دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس ښارۍ دَ سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل دَ خپل احساس لاهو کړې
ستا دَ ښایُست دَ موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نهُ وي
چې مې په ټول وجود دَ ناز مرهمونه
لکه دَ ژمي دَ غرمې خوره شي

اومنه بد هسې دَ شپې مهُ وایه
نمر لا وړمبۍ ځریکې وهلې نهُ وي
چې لار کښې لوټ شي دَ وږمو قافلې

وږمه وږمه شي په هَوا کښې ورکه
او پانړې پانړې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که نا روغه یمه
دَ ډاکټرانو دوائي نهُ خورمه
اوس به په ځان څهُ تجربې کومه

اوس دې ستم ته دَ ژوند څهُ اووایم
چې زهُ دَ خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبهُ اوچې شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې ځله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلې کښې
دَ ښار په ښک باندې ړاکه پرېوته

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
څه به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

وائې شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپږېنه وائې له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسېلنې درته لوګې کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نيمه شپه کمسه پرانيزې
پېريان راپاسې په ما کټ واړوي

چې هلوځلو ې هيڅ خوند اونکړو
کونړې وښل هرڅهٔ په شرق اونګه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

Scanned by CamScanner

شېرينې ستا ګيانې په سر سترګو خو
که دې زما دا بده ورځ اوليده
درنه به اوتښتې دَ شپې خوبونه

خامخا زړهٔ به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نهٔ وې
تا دَ کچه خوبه راپاسولم

بس چې نهٔ کړې له درشل نه قدم
چې ئې دولۍ دَ پلار له کوره اوځي
پوے شه دَ ښځې جنازه پورته شوه

دَ ژوند رفتار لا اودرولے شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئينه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نهٔ شي خو
اووائي دا ځل راته غنې مهٔ کوه
بیا به قسم دے داسې کار نهٔ کوم

پښه توبه که ئې ویستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
پرے که اوسوزي خو وُل وي پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پهانسۍ تختې ته ما خېژوې
اووایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدائے شته چې کانے جوړ په کور شو زما
میرمنه داسې لله کمله شوه چې
ګلیا ده تـوت تـه بیکیانه وائي

ستا سر تـہږی خو یادېدې کلي کښې
نن دې د چا سترګې لیدلي دي چې
د پیوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوځوې
یاد کړه چې ځان به مې له ټوپې وژنې
نو تا به کریکه کړې چې غرقه شومه

مردار خوارهٔ وي د ذلت سره ځ
رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه
پر ېږدی ده د بل په نمړۍ ښخوند مهٔ وهه

توره راواخله سر پرې غوځ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولے نهٔ شوه

Scanned by CamScanner

خدا ئے شته چې ساه راله تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون راپورې نهٔ شي

د خپل ماشوم خیال به ئې نهٔ ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لمغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکله ځان بنائي شریفه وینه
دا درته نهٔ وایم چې بد دې اووے
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وي چې قیامت را نهٔ شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړهٔ مې قرار شي په سجده پرېوځم

زهٔ مجاهد یم د اسلام اومتئ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینئ

سائینس دے ګڼو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پټو سترګو به قرآن پسې ځم

کافي ړې دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هېڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې نېکو ته اوس پام کړي زما

توبې او باسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما او بخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې اوکړم
زه لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰـه وایمه

نن راته جېل کښې یو قیدي اوویل
هره خبره باندې سوچ وي پکار
تو کلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې را واپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې لور ورته په کور ناسته وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږ خو دَ عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوړه باندې مرې دښمنان
څله يې زهرو باندې اووژنه

زړهٔ دَ انسان بې حرمتي نهٔ کوم
خو چې وينا دَ پېغمبرؐ رد کوي
نو کوڅه ډب سپي ترېنه ښهٔ ګڼمه

دَ سياسي رهنما ژوند خاورې شه
دَ امريکې خوند يې په خوله کښې وي لا
يو زورور يې بې ښتې کسه کړي

اش پرېوځي په ماحول دَ ګناه
دَ ښار له خلقو جوړ غيرت اووتو
دوه ازمرې يوه پنجرې کښې اوسي

موشګافۍ دي يې په شرق اولګي
چې شريعت سره په لاره نهٔ ځي
بېځي زهٔ داسې تصوّف نهٔ منم

څنګه وي نوره دَ ايمان کمزوري
دانه چې اوس دَ جمعې مونځ شي قضا
زړهٔ کښې زره هم ملامته نهٔ شم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېخي صفا خبره اوکړه خو
ګڼ مطلبونه ترې یاران اخلي
چا ته له وېرې اوس سلام نهٔ کوم

ګڼ شناختونه مې په سترګو کښې وي
خو بې وسه یې رانجوړم داسې کړي
لکه د ناوې مخ په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دې داسې رېز مرېز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هیڅ ترېنه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده یې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کاروند

زهٔ پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته څېرې بدلوي

وصل یې داسې څهٔ خبره نهٔ وه
خو هیڅ بې هڅه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شوملې څکلې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پټېږي نمر په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېدلو سترګو هېڅ نهٔ وینم

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تاودهٔ ستونه راته ځله کوې

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نوبیا
ورله ځېل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اوښې په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما ښخې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېړو حیولۍ ته ځان غورځوي

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا ته‌ٔ چې بل یربنډوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پیسې دا پښتانهٔ اوګټي
ټوله شپه دمې ګډوي حجره کښې

زار دَ ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پښتې له لوښي هم نهٔ موي

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
دَ شپې چې پاسي دَ دنیا قاتلان
په کانړو اولي دَ کوڅو بلبونه

دا بې نیازي دَ محبت اووینه
وائي دَ لوږې نه دې مړه شمه خو
راشه په ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځي

دَ نرخه مهٔ اوځه دَ کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي مئم
خو څوک په چم مالت کښې غلانهٔ کوي

پړې چې دَ تې ماشوم له نهٔ ورکوي
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو ته خپل شودهٔ ورکوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائنس دا معجزه هم اوویسئ
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زیږے راولي

○

چې ئې په تي. وي اشتهار اوکتهٔ
وسُل ئې دا په نیغو دهړ ظلم دے
دوؤ ته سپوا بچي راوړلے نهٔ شم

○

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لتون وُ دَ چیا
اوس مې په سترګو باندې ښهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالیږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت ځکلے دے
دَ مار په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

○

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم سارهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کاڼے نهٔ کړي

○

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَ چا
چې سپر اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سیل راټول شي په ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ چاپه نهٔ غوښتلو هیڅ اونهٔ شو
دَ دوؤ په تېرکښې یُې لس اوزېږول
خاندانې منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څهٔ لکۍ خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ یو لاسه ختلے دے پړق
تاچې په خپو نکریزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څه له
له دې نه لویه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټیټوي
خبره ستا زما ترمنځه ده او
ته دَ بېګم نه مشوره اخلې

رښتیا وېنا به په هرحال کښې کوم
ستړکه زما دَ هیڅ نه هم نهٔ رپي
په ما توتان څله څنړې شیرینې

Scanned by CamScanner

وږي مبارک ورته د نوښت واوره شه
خو ستا د سپین سر نه قربان شم ابای
باسي له میانده و نه چې شو کوي

○

هر څه چې وو خو تا په چوړ ونه کړو
راته په شا چا تپوس ئې جوړ
داسي چې خولې پورې دې ښې اوترو

○

درسره دا خبره منۀ مسله
که زرۀ دي تور دے له دنیا نا هلۀ
نو بیا د کور سفیدي شله کوي

څوک د فطرت لارې نیولے نۀ شي
زخم چې سپوا شي تا ته بنۀ پته ده
ګل انې شهلا، آتش فشان شي غړونه

○

نن چې مې شونډې ورته اوچیچلې
وښل ئې خپل علاج په وخت دي پکار
ستا په مازیګو کښې جوړ چینجې شوے دے

○

څوک ترښه سمه ورځ پیدا نۀ شي
راغبۀ ئې او ښکو په رخسار خوارۀ کړۀ
ښکاري چې بیا چاته اوبۀ خروي

د وښو دا لوے احسان به څوک هېروي
لا چينګوړ د ښکلو کالو نه وي
د پېغلتوب غوړځنګ ی ملا ماته کړي

چا له هم نه ورکوي ځاے په زړه کښي
په صفايي باندي ئې مه تېروځه
هېرو خپل ځ د اېيني ننسته دے

سر که مي غواړي نو په خود کښي اوسه
که سيادلي دي په ځان راوستلي
سر به هر څه ته ور په خولي کړه زه

زه حادثو را ژوندے کړے يمه
رانه چي لاس د ميني رانيکلو تا
د سيند چپو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه کښه
خو ماڅه داسي اوربدلي دي چي
خپله برجو له پردي باته ښه وي

د ژوند په هر پړاو تنور لمبه دے
د بارانونو انتظار مه کوه
چرته ورېځي غرغنډه اونکړي

راته ئې مهٔ وښئه خږې پرېږدوه
یتیم که ډېر هم خدائے خوشحاله کړلو
خو دَ ژړا عادت ترې اونهٔ وتو

څاته دَ سپي سرې نظر نهٔ کوې
هسې بې ځایه پرې ځان مهٔ سپکوه
کانړے هغه درونه وې چې پروت وې په ځائے

دَ حقیقت زهر کوټلې دې ما
زهٔ خو دَ خوب دنیا کښې نهٔ اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوې

وینې ئې اوڅڅکلې زما دَ وجود
ما ډاکټرانو باندې مهٔ ګرځوئ
رب دې دَ خولې لاړې دارو کړي زما

زهٔ بدګمانه ستا په مینه نهٔ یم
خو څنګه زده کړم دَ راګونو ژبه
مزدور غریب دَ لوږې غوږ نهٔ وینې

تشرېنې دا یو اعتراف یه کوې
درد دَ خندا پرده کښې مهٔ پټوه
خلق دَ مات لوښي آواز پېژنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستړګو کښې خوب دَ ډکو دریاب نهٔ شو

پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)

روہے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي

دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) گرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوشنده نهٔ کوي

دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي

پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم - فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library